

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Helsinki

Esitys iäkkäiden asumisen kehittämiseksi

Yhteiskuntatieteilijät Yhdysvalloissa korostivat jo 1970-luvulla ikäryhmien integraation merkitystä iäkkäiden hyvinvoinnille. ”Eläkeläisten kaupungissa” tehdyt havainnot osoittivat pääasiassa iäkkäistä asukkaista koostuneisiin yhteisöihin muuttaneiden senioreiden muistin, fyysisten kykyjen sekä psyykkisen terveyden rapautuvan melko nopeasti. Nämä havainnot puhuvat eri ikäryhmien vuorovaikutuksen merkityksestä iäkkäiden hyvinvointiin.

Esteettömyys ja fyysinen sekä sosiaalinen turvallisuus kuuluvat muihin keskeisiin iäkkäiden asumisen vaatimuksiin. Asuntojen fyysisten rakenteiden tulisi mahdollistaa liikunta- ja muulta toimintakyvyltään heikentyneiden iäkkäiden mahdollisimman itsenäinen elämä. Tilojen tulisi soveltua jopa kuolevien iäkkäiden hoitoon. NykYTEKNIikkaa tulisi soveltaa riittävästi inhimilliset perustarpeet muistaen.

Varusteiltaan hyvä, iäkkään asukkaan toimintakykyä, sosiaalista osallistumista ja päivittäisestä elämästä suoriutumista edistävä asunto ehkäisee sosiaalitoimen järjestämien asumispalveluiden ja jopa terveystalveluiden tarvetta ja käyttöä. Tällaisella preventiivisellä toiminnalla todennäköisesti on mittava taloudellinen merkitys kuntien sosiaali- ja terveystalveluiden kustannuksiin.

Ongelmia

Yksinasuvien iäkkäiden määrä on suuri, ja se kasvaa jatkuvasti. Yksinasuminen ja eristyminen lisäävät mm. masennustilojen, alkoholin liikakäytön ja muistin sekä fyysisten kykyjen heikkenemisen vaaraa. Asumisen yhteisöllisyyden kehittämiseen on tarvetta. Sairaudet ja vanhenemismuutokset heikentävät yksilöiden toimintakykyä ikääntyessä. Yhteisöllisyyden kehittäminen edistää myös huonokuntoisten iäkkäiden konkreettisen avun mahdollisuuksia.

Vanhojen ihmisten asunnot ovat nykyisin varusteiltaan parempia kuin 20 tai 30 vuotta sitten. Sisä-WC:t ja kunnolliset pesutilat ovat yleisiä. Puutteita kuitenkin edelleenkin on. Käytetty nykYTEKNIikka näyttää rajoittuvan pääasiassa muistisairaiden palo- ja muuta turvallisuutta edistävän tekniikan hankkimiseen. Vanhusten ja sosiaali- ja terveystalveluiden henkilökunnan ”etäkommunikointilaitteet” ovat pääasiassa vasta koekäytössä.

Isojen ostoskeskusten keskittyminen kaupunkikeskusten ulkopuolelle on johtanut siihen, että huonokuntoiset vanhat ihmiset eivät pysty käyttämään niissä olevia palveluita. Kauppojen, postien, pankkien, apteekkien ja muiden jokapäiväisessä elämässä tarvittavien palveluiden tulisi sijaita vanhusten asuntojen läheisyydessä. Tämä edistäisi heidän fyysisen kuntonsakin säilymistä ja vähentäisi sosiaali- ja terveyspalveluiden työtä ja kustannuksia.

Kotona asumisen voimakas korostaminen ja pitkäkestoisen laitoshoidon määrän vähentäminen sosiaali- ja terveyspalveluissa yhdessä kuntien heikentyneen taloudellisen tilanteen kanssa ovat johtaneet siihen, että maassamme asuu paljon muistisairautta sairastavia tai fyysisesti huonokuntoisia iäkkäitä kodeissaan yksin. Näiden vanhojen ihmisten turvallisuudessa on puutteita. Heidän elämänsä perustarpeet saattavat olla tyydyttämättä, ja ihmissuhteiden puutteet ovat yleisiä.

Ympäri vuorokautista palveluasumista (ml. dementia-ryhmäkodit ja muut ryhmäkodit) on kehitetty melko voimakkaasti. Nämä palvelut on kuitenkin tarkoitettu muistisairaille tai fyysisiltä kyvyiltään erittäin huonokuntoisille iäkkäille. Kotona asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen välillä on iso aukko, johon tarvitaan mm. monimuotoista asumista ja yhteisöllistä tukea.

Esitys

Suomen Senioriliike ry ja Suomen Senioriasiainliitto ry esittävät laajan, eri ministeriöiden yhteisen senioreiden/iäkkäiden asumisen kehittämissuunnitelman toteuttamista ja rahoittamista. Tällaisen ohjelman tulee sisältyä seuraavan hallituksen hallitusohjelmaan. Ohjelmassa tulee ottaa huomioon kaikki ne tahot, jotka osallistuvat kaavoitukseen, asuntojen rakentamiseen ja korjaamiseen, iäkkäiden itsenäistä selviytymistä edistävien teknisten laitteiden tekemiseen, julkisten ja yksityisten palveluiden tuottamiseen sekä iäkkäiden hyvinvoinnin turvaamiseen.

Senioriliike ja Senioriasiainliitto korostavat monimuotoisen, muuntuvan yhteisöllisen asumisen kehittämistä; senioritalojen yhteisöllisyyden ja muuntuvuuden kehittämistä; muistisairaille ja heidän omaisilleen tarkoitettujen tekniikaltaan korkeatasoisten talojen rakentamista; yhteisöllisyyttä edistävien ja ravitsevaa ruokaa myyvien kortteli- ja lähiravintoloiden järjestämistä; vanhusten asuntojen korjausrakentamista; vanhusten itsenäistä suoriutumista edistävien ja vanhuksille sopivien teknisten laitteiden kehittämistä sekä ”senioriasumisen ja senioritekniikan” tiedotuksen ja neuvonnan kehittämistä. Laajan ohjelman yhteydessä tulisi myös Tekesin ja muiden rahoittajien rahoittaa vanhuksille sopivien teknisten laitteiden ja asumismuotojen kehittämistä.

Kehittämissuunnitelmassa tulee ottaa huomioon se, että suurin osa maamme nykyisistä ja tulevista iäkkäistä kuuluu keski- tai pienituloisiin kansalaisiin. Heillä ei ole taloudellisia mahdollisuuksia asua hinnoiltaan kalliissa, yksityisissä senioritaloissa. Senioriasumisen, erityisesti yhteisöllisen senioriasumisen järjestämiseen tarvitaan yhteiskunnan taloudellista tukea. Asumisen rahoitus- ja kehittämissuunnitelman (ARA) tulisi avustuksillaan tukea senioreiden yhteisöllisen asumisen (”yhteisöllisten itsepalvelutalojen”) kehittämistä ja talojen rakentamista.

Ohjelman yhteydessä kehitettävälle asumisteknisille ja muille laitteille on mittava tarve koko maailmassa. Ohjelma saattaisi edistää työpaikkojen luomista maahamme samalla kun se edistää iäkkäiden toimintakyvyn ja hyvinvoinnin säilymistä ja vähentää kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksia.

Helsingissä lokakuun 19. päivänä 2010

Suomen Senioriliikkeen hallitus

Sirkka-Liisa Kivelä
puheenjohtaja

Heli Stenvall
hallituksen jäsen

Aulis Mäkinen
hallituksen jäsen

Tuula Vilkeniemi
sihteeri

Riitta Muotka
hallituksen jäsen

Barbro Gustafsson
hallituksen jäsen

Suomen Senioriasiainliiton hallitus

Sirkka-Liisa Kivelä
puheenjohtaja

Paula Pöntynen
hallituksen jäsen